Тимченко К.С.
PhD in Economics,
старший викладач кафедри підприємництва і торгівлі,
Національний університет «Одеська політехніка»

DOI: https://doi.org/10.36059/978-966-397-573-3-38

ВПЛИВ ГЛОБАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВИКЛИКІВ НА АДАПТАЦІЮ УКРАЇНСЬКИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується зростанням системних дисбалансів, посиленням макроекономічної нестабільності, трансформацією глобальних ланцюгів постачання та загостренням геоекономічних протиріч. Для національних економік із відкритою структурою ці процеси набувають особливої ваги, оскільки впливають не лише на параметри економічного зростання, а й на логіку функціонування окремих секторів господарства. Торговельні підприємства, як одна з найбільш чутливих до зовнішніх коливань ланок економічної системи, опиняються в умовах постійного адаптаційного тиску, що потребує переосмислення традиційних моделей управління, збуту та взаємодії з ринковим середовищем.

Для України зазначені глобальні виклики накладаються на специфічні внутрішні чинники, зумовлені тривалими структурними деформаціями економіки, наслідками воєнного стану, порушенням логістичної інфраструктури та звуженням платоспроможного попиту. У таких умовах торговельні підприємства змушені функціонувати в ситуації підвищеної невизначеності, де стратегічні рішення дедалі частіше мають ситуативний характер, а горизонт планування суттєво скорочується. Водночас саме сфера торгівлі відіграє ключову роль у підтриманні внутрішнього ринку, забезпеченні доступу населення до товарів першої необхідності та збереженні економічної активності на регіональному рівні. Саме тому «державна підтримка, включаючи фінансову допомогу, податкові пільги, логістичну, консультативну підтримку, є життєво важливою для їх виживання та розвитку» [1].

Проблематика адаптації українських торговельних підприємств до глобальних економічних викликів полягає не лише у реагуванні на зовнішні коливання, а й у пошуку внутрішніх резервів стійкості, здатних забезпечити відносну стабільність функціонування в умовах багатофакторного тиску. Йдеться про зміну організаційних структур, переорієнтацію асортиментної політики, цифровізацію бізнес-процесів, перегляд логістичних рішень і формування нових форматів взаємодії зі споживачами. Проте ці процеси часто відбуваються фрагментарно, без

належного теоретичного осмислення та системного узагальнення, що ускладнює оцінку їх ефективності в довгостроковій перспективі.

У цьому контексті наукове завдання полягає в осмисленні впливу глобальних економічних викликів на поведінкові та структурні трансформації українських торговельних підприємств, а також у визначенні ключових напрямів їх адаптації з урахуванням сучасних макроекономічних та інституційних обмежень. Актуальність порушеної проблеми зумовлюється необхідністю поєднання глобального та національного рівнів аналізу, що дозволяє розкрити не лише характер зовнішніх впливів, а й специфіку їхнього прояву в умовах українського ринку.

«Глобалізаційні процеси мають значущий вплив на українську економіку» [3, с. 82]. Глобальні економічні виклики, що визначають сучасну динаміку розвитку торговельної діяльності, проявляються через сукупність взаємопов'язаних факторів, серед яких домінують інфляційні процеси, коливання валютних курсів, фрагментація світових ринків, зростання вартості логістичних операцій та трансформація споживчих моделей. Для українських торговельних підприємств ці явища не є абстрактними макротрендами, а набувають конкретних операційних наслідків, що безпосередньо впливають на структуру витрат, цінову політику та фінансову стійкість. Динамічні зміни ключових індикаторів розвитку торговельної сфери засвідчують, що за «2014 -2023 рр. кількість діючих підприємств за КВЕД G 45 знизилась на 27,3%, зайнятих працівників – на 17,7%» [2].

Посилення інфляційного тиску та нестабільність валютного середовища зумовлюють необхідність постійного коригування закупівельних стратегій і перегляду договірних відносин з постачальниками. У багатьох випадках підприємства змушені відмовлятися від довгострокових контрактів на користь короткотермінових угод, що знижує ризики, але водночас обмежує можливості отримання цінових переваг. Така тактика підвищує гнучкість, проте послаблює прогнозованість грошових потоків і ускладнює фінансове планування.

Окремого значення набуває трансформація логістичних ланцюгів, яка в умовах глобальних збоїв постачання та внутрішніх інфраструктурних обмежень змушує торговельні підприємства переорієнтовуватися на альтернативні маршрути, локальних виробників і регіональні ринки збуту. Цей процес супроводжується не лише зростанням витрат, а й зміною вимог до управління запасами, що потребує більш точного балансування між ризиком дефіциту та надмірною акумуляцією товарних ресурсів. У результаті зростає роль аналітичних інструментів прогнозування попиту, навіть якщо їх упровадження відбувається поступово та не завжди системно.

Вплив глобальних викликів чітко простежується і в зміні споживчої поведінки, яка дедалі більше орієнтується на раціональність, цінову чутливість і функціональну корисність товарів. Для торговельних підприємств це означає необхідність корекції асортиментної політики в бік скорочення імпульсних покупок і розширення сегменту товарів повсякденного попиту. Водночас спостерігається зростання значущості нематеріальних чинників конкурентоспроможності, зокрема надійності постачання, зручності сервісу та прозорості цінових рішень, що поступово формує нові стандарти взаємодії зі споживачем.

Адаптаційні процеси охоплюють і внутрішню організацію діяльності торговельних підприємств. В умовах дефіциту ресурсів та кадрових обмежень актуалізується потреба в оптимізації управлінських структур, делегуванні функцій і перегляді традиційних бізнес-процесів. Цифровізація, попри нерівномірність її впровадження, розглядається не стільки як інноваційний тренд, скільки як інструмент зниження трансакційних витрат і підвищення операційної стійкості. «Використання цифрового маркетингу може суттєво збільшити обсяги реалізації продукції» [4, с. 81]. Разом із тим надмірна технологізація без урахування масштабів і специфіки підприємства може створювати додаткові ризики, що потребує виваженого підходу до вибору цифрових рішень.

Адаптація українських торговельних підприємств до глобальних економічних викликів має переважно реактивний характер, формуючись під впливом поточних обмежень і короткострокових загроз. Політична нестабільність у поєднанні з макроекономічною непередбачуваністю, а також наявність системних ризиків «вимагають скоординованих дій суб'єктів на мікро-, макроекономічному та міжнародному рівнях для забезпечення сталого розвитку підприємництва в Україні» [5, с. 187]. Проте поступово простежується тенденція до переходу від ситуативних рішень до більш структурованих адаптаційних моделей, у межах яких поєднуються елементи гнучкого управління, локалізації бізнес-процесів та вибіркової інтеграції у глобальні ринки.

Отже, вплив глобальних економічних викликів на діяльність українських торговельних підприємств виявляється через поєднання зовнішніх макроекономічних потрясінь і внутрішніх структурних обмежень, що формують складне, часто суперечливе середовище господарювання. Адаптація в цих умовах перестає бути разовою реакцією на кризові явища і набуває рис безперервного процесу, в якому ключову роль відіграють гнучкість управлінських рішень, здатність до оперативного перегляду бізнес-моделей та орієнтація на реальні параметри споживчого попиту. Водночас збереження стійкості торговельних підприємств дедалі більше залежить від узгодженості

операційних, фінансових і логістичних рішень, а не від ізольованих антикризових заходів.

Список використаних джерел:

1. Гирич С. В. Проблеми підприємств торгівлі в умовах воєнного стану та шляхи їх вирішення. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/3454/3382

2. Короленко О. Б., Андрусенко Н. В., Поліщук І. Г. Вплив глобальних економічних викликів на розвиток підприємницької діяльності у сфері торгівлі. *Актуальні питання економічних наук.* 2024. № 5. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.14442689

3. Курилюк Ю. Б. Вплив глобалізаційних процесів на українську економіку: аналіз і стратегії. *Актуальні проблеми економіки.* 2023. № 12 (270). С. 76–85. DOI: https://doi.org/10.32752/1993-6788-2023-1-270-76-85

4. Ткачук Г., Бурачек І., Сотник А., Біляк Т. Проблеми та перспективи розвитку торговельного підприємництва в Україні. *Věda a perspektivy* 2025. № 2 (45). С. 69–83. DOI: https://doi.org/10.52058/2695-1592-2025-2(45)-67-83

5. Цимбаленко Н., Тарасенко О. Напрями адаптації торговельних підприємств України до викликів війни. *Вісник Економіки*. 2025. № 4. С. 180–189.